

Egy jámbor radikális

25 éve halt meg Dorothy Day

Még idős hölgyként is az amerikai katolicizmus fekete báránya volt. A hazafias kötelességtudattal bíró embereket rossz érzés fogta el, ha a hadiadó megtagadására szólított fel, vagy harcot indított az atomfegyverkezés ellen, mint ami abszolút összeegyeztethetetlen az evangéliummal.

De ugyanez a Dorothy Day makacsul képviselte azt a meggyőződését, hogy a szociális nyomort, a megalázást, a félelmet és a háborút nem lehet anyagi eszközökkel és társadalmi reformokkal leküzdeni, hanem csak – életszentséggel! Azt mondta: „Vétkeztünk a remény ereje ellen... Hol vannak szentjeink, hogy Istenhez hívják a tömegeket?”

Amikor 1980-ban, 83 évesen New Yorkban meghalt, beteljesült az abszolút, határtalan szeretet iránti vágyakozása, Isten „örökké hordozó” karjai iránt, ahogyan mondani szokta. 83 gazdag életében át küzdött ez az asszony az emberi méltóságért és az emberi jogokért. Mégsem jelentettek neki eleget az emberek.

Munkásnyomor és bohémság

Bath Beach-ben (Brooklyn) jött a világra Dorothy Day, 1897-ben. A játékos kedvű, engedetlen kislány képes volt órákon át a Bibliát olvasni, de félt az uralomvágyó, az emberek megbüntetését sóvárgó Istentől: „Amikor elaludtam, Isten hatalmas robajjává vált a fülemben, egyre hangosabbá és hangosabbá vált, amíg félelemtől kiizzadva anyám után nem kiáltottam.”

Nem csoda, hogy Dorothy kihajította Istenre vonatkozó kiforratlan elképzeléseit, mihelyt ifjú hölgygé vált, és elkezdett érdeklődni a társadalmi valóság iránt. Hiszen Isten azt akarja, hogy az emberek boldogok legyenek – a jámbor templomba járók miért hagyják hát olyan rettenetesen egyedül a szegényeket?

A tehetséges 16 éves lány elnyert egy, az újságkiadók által kiírt ösztöndíjat. Illinois egyetemén rögtön belépett a Szocialista Pártba. Az ösztöndíjat igen szűkre szabták, így aztán mosott-vasalt, bébiszitterkedett, hogy ne kelljen éheznie. Jéghideg szobájában soronként fizetett honoráriumért a helyi újságnak írt cikkeket – bár azok rendszeresen a papirkosárban kötöttek ki, ha túl kritikusak voltak.

Két év után Dorothynek elege lett az akadémikus problémákból. New Yorkba ment, és a szocialista Call (Kiáltás) című lapnál lett újságíró. Tiltakozásokról, brutális rendőri beavatkozásokról, sztrájkokról, Amerika háborúba lépését megakadályozni akaró békemozgalmi tevékenységekről írt. Látogatta azokat a hajléktalan családokat, amelyek ezrével zsúfolódtak össze New York szűkszállásain. Kiállt a tízórás munkanap és az igazságos bérek mellett. Akkoriban még minden tizedik amerikai sem volt szakszervezeti munkás.

Bolyongó életet élt színházrajongó bohémek társaságában, átment egy liberális újsághoz, céltalanul téblábolt ama kívánsága között, hogy saját törvényei szerint élhessen, és ama vágya között, hogy olyan partnert találjon, aki abszolút megérdemli, és határtalanul viszonzza szeretetét. „Hittem, de nem tudtam, mit hiszek.”

„Átkinlódott” éjszakák után a reggel nem ritkán a korai misén találta. Valahol egészen hátul térdelt a templomban – „anélkül, hogy tudtam volna, mi zajlik az oltáron, de megmelegítettek és megvigasztaltak a fények, és a csend”. Fokozatosan beismerte Isten imádása iránti igényét, és a teremtés szépségében kezdte megsejteni a Teremtőt.

Gyermekeit viharos örömmel, Isten ajándékként fogadta, és egyáltalán nem törődött azzal, hogy házasságon kívül született. És egyre határozottabban közeledett az egyházhoz. Politikai beállítottsága megtanította arra, hogy becsülje tudja egy közösség értékét. Ugy tűnt számára, hogy az egyház tele van étellel. Hiszen nem élte-e túl a századokat?

Dorothy harmincévesen keresztelkedett meg, még mindig kissé borúlátóan, nem bízva saját erejében, de eltökélten arra, hogy megkockáztatja a hit kalandját. Számára ez egyre inkább makacsul megőrzött hűséget jelentett, semmint a boldogság szárnyaló érzését. Kinzó lelkiismereti kérdései ugyanis nem hagyták nyugton: Nem vált-e hűtlenné osztályához és a kizsákmányoltakhoz, amikor átállt egy olyan egyházhoz, amely a gazdagokat szolgálja?

A nagy gazdasági válság évei voltak ezek Amerikában. Százazrek veszítették el munkájukat és lakásukat. Az ún. „éhségmenet”, amely az ország minden részéből Washingtonba vitt munkanélkülieket, kulcsélménnyé vált Dorothy Day számára. Az emberek munkahelyet követeltek, továbbá szociális törvényeket, munkanélküli segélyt, támogatást éhező feleségük és gyerekeik számára. Washingtonban géppisztolyos rendőri egységek várták őket.

Újság egy centért

Peter Maurin-nel, egy született franciával együtt – akiben csak úgy tombolt az élet, és ontotta magából az ötleteket, s akiben egy paraszt, egy csavargó és egy filozófus ötvöződött – Dorothy Day ekkoriban alapította meg a *Catholic Worker*-t, a Katolikus Munkás c. lapot. Az újság egy centbe került, hogy mindenki megvásárolhassa. A példányszám az első két évben 2500-ról 150.000-re emelkedett. A lap tájékoztatót a gyárakban alkalmazott gyermekmunkáról, a farmersztrájkokról és a feketéknek fizetett alacsony bérekről, bemutatta az éttermi alkalmazottak nyomorúságos munkafeltételeit, és fellépett a terjedő antiszemitizmus ellen. A *Catholic Worker* még ma is létezik, és még mindig egy cent az ára.

A *Catholic Worker* hamarosan nem csupán egy újság neve volt, hanem egy, az éhező munkásokat támogató segélyszervezeté is; később az egész Egyesült Államok katolikus munkásainak összefogása nőtt ki belőle. „A vendégbarátság házai” jöttek létre, ételt és fedeleket nyújtva a bajba jutott embereknek, ami persze csak csepp volt a tengerben, mégis lehetőség arra, hogy a gyakorlatban is legyenek valamit.

A kommunistákkal vállvetve tiltakoztak a „workerek” 1936-ban a New York-i német konzulátus előtt a Német Birodalomban zajló zsidóüldözés ellen. S a *Catholic Wor-*

ker arra hívta fel olvasóit, hogy bojkottálják azokat az üzleteket, amelyek éhbért fizetnek dolgozóiknak.

A „workerek” nem ritkán egyik napról a másikra éltek, gyakran éppen csak 100 dollárjuk volt a bankban, és akkor ismételen előfordultak olyan csúnya történetek, mint azé a hajléktalan családé, amelyik egy hét után nyomtalanul eltűnt, és minden bútort elvitt magával. Dorothy Day azonban nem hagyta megtéveszteni magát. Sziklaszilárd meggyőződése volt, hogy a világot a szeretet változtatja meg, nem a politikai programok.

Négy évtizeden át beutazta fél Amerikát, beszélt iskolákban és plébániákon, felkereste a sztrájkolókat, segített az elűzött földbérloknak Arkansas-ben, ahol biztosítótársaságok nagy földdarabokat vásároltak fel. Szemtanúként számoltak be arról, hogy mindenféle ember jelent meg a szobájában, egy időre beszállásolták magukat, tárgyakat vittek el, vagy éppen hagytak ott. Dorothy-nak szemmel láthatóan nem volt szüksége magánszférára.

Amikor véget ért a II. világháború, és egyre nyomasztóbbá vált az atomveszély, a „workerek” témakatalógusában a pacifizmus lépett az első helyre. Sokkolták a koncer-

vatív Amerikát, amikor megzavarták a légo-gyakorlatokat, adómehtagadásra hívtak fel, bojtölést hirdettek a békéért, s megkérdőjelezték a háborút mint a politika eszközt.

Öregkorában Dorothy Day még részt vett a vietnami háború elleni tiltakozásokban – és ezért életében hatodszor került börtönbe. Hetvennégy évesen még elment Moszkvába, egész érdekesnek találta ott a dolgokat – anélkül hogy meg tudott volna barátkozni a Szovjetunió által gyakorolt szocializmussal –, és szentelően hangot adott a rendszerkritikus Szolzsenyicin iránti nagybecsülésének.

Ezekben az utolsó években nyugodt életet élt egy szegény munkások által lakott farmon, New York közelében. Az imádság emberévé vált.

Dorothy Day 1980. november 29-én halt meg, 83 évesen. A *Newsweek* beszámolója szerint gyászmiséjén „nem hullottak könnyek, csak alleluják hangzottak hosszú és világitó életéért”.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2005/11

Koldus a küszöbön

A metróbejárat felől hegedűszó szűrődik át a zsbongáson. Aki kicsit odafigyel, valamelyik brandenburi koncert hangjaihoz hasonló dallamot fedezhet fel benne. Nem kell arra mennem, anélkül is tudom, hogy egy kövér cigányzenész rögtönöz a klasszikus zenére. Előtte, az aluljáró kövezetén, nyitott hegedűtök fekszik, a művészetét értékelő járókelők abba dobják be a fém- vagy papírpénzeket. Jólesik egy pillanatra odafigyelni, mert biztosan, bár elég nagy szabadsággal tolmácsolja Bach zenéjét.

Az egykori diabolt feljárománál idősebb asszony ül a lépcső tetején. Keveset beszél, ritkán mond ki kérő mondatokat. Nem cirkalmazza a szöveget, pénzre van szüksége. Ellentétes stílust képvisel a szálloda sarkához vezető lépcső alján félig ülő, félig fekvő férfi, aki lábát mutogatva, egy cicerone ékesszólásával, megállás nélkül zúdítja kenetteljes mondatait az arra járókra. Most nincsenek lenn perui vagy bolíviai zenészek, akik a remélt adomány fejében dél-amerikai hangulatot varázsolnának az aluljáróba. Nincs itt az a fiatalember sem, aki itt talál gyakorlóteret fuvolajátékához, s itt aratja le művésze honoráriumát, ötletesen párosítva a hasznosat a jövedelmezővel. Viszonylag kevés az egyetlen, föliába burkolt példányt lobogtató újságárus, a hajléktalanok nem alkotnak csatárlancot az áttörni igyekvő gyalogosokkal szemben.

Koldusok, kéregetők, előadók, árusok világa keretezi a dolgaik után siető emberek világát. Mindenki ugyanazt, bár lehetőleg másképpen csinálja. Hans Schnier XXIII. János pápáról gitározott a templom lépcsőjén, és sapkájába cigarettát is tett, hogy inspirálja az ötletelen adakozókat. Nagyon árulkodó trükk az önmagát agyoncigarettá-

zó író részéről. De hát mindenki szeretne valamit, mindenki azt szeretné, amire szüksége van, nem szerencsés dolog magyarázgatni valakinek, hogy ne akarja azt, amit nagyon akar.

Állni, és nézni az aluljáró világát, látszólag elég egyszerű dolog. Itt minden világos és egyértelmű. Van, aki kér, és van, aki ad vagy nem ad. Amde vannak jólöltözött koldusok is, akiknek nem pénzre, hanem valami másra van szükségük. Kinek jó barátja, kinek jó szóra, társra, belső békére, vonzó életcélra lenne szüksége. Ezt így nem látjuk, kívülről – általában – nincs ráírva az emberre a belső szegénység, a belső hiány. Itt van például ez az értelmiséginek kinéző férfi, aki napjában többször is átmegy az aluljárón, s bár nem koldul, mégis a nélkülözők közé tartozik. Hosszasabban kell figyelni, ha észre akarjuk venni, mi foglalkoztatja. Szokásos útjai során időnkint bemegy a közeli templom főbejáratán, kijön a mellékajton, nézegeti a közeli könyvesboltok kirakatait, szót vált az idős újságárussal, találkozik arra járó barátaival, beszélget, magára marad, továbbmegy, nézelődik, időnkint sóhajtozik. Nem különös ez sem a mai, sem az egykori világban.

Ez az ember, könnyű kitalálni, én vagyok. Istent keresem, nemcsak most, hanem az egykori feljegyzések tanúsága szerint jó három évtizede. Persze, korábban is kerestem, nagy igyekezettel, csak hát arról nincsenek okmányaim, legfeljebb egy használt miscskönyv, egy kissé szakadt Kempis, néhány kézzel másolt kórusmű, jegyzetfüzetek, emlékképek. A kortársaim által jól ismert könyvek azt az érzést keltették bennem, hogy minden a helyén van, szellemi biztonságban élek az egyébként egyre inkább megváltozni látszó világban. Megvívтам a többszörös küzdelmet az újabb és újabb nehézségekkel, kitarítottam, elfáradtam, újból erőre kaptam, majd egy pillanatban nagyon egyedül éreztem magam. Ekkor elsírtam a 151. zsoltárt, majd tovább igyekeztem, hiszen bőven volt tennivaló, amit csak én magam végezhettem el. Ha körülnéztem, barátaimat láttam. Ők ugyanazt gondolták, amit én. Nem álltunk meg. Lehet egy pillanatig erőtlenné válni, de hamar össze kell szedni magunkat, ezt várják el tőlünk, ezt várjuk el önmagunktól. Egyszer azonban furcsa fintort vág felénk a történelem. Azt sem várja el tőlünk, amiről azt gondoltuk, hogy elvárja, legfeljebb nem beszél, mert nem beszélhet róla, mert megtiltották neki, és ő engedelmességet az erősnek. Clio új lapot nyit, s ezeken az oldalakon más történet kezdődik. Vagy mégsem, csupán aktualizált díszletekkel és új szereplőkkel folytatódik tovább ugyanannak a tragédiának új felvoná-

sa? Mégsem siklik új sínekre a világ? Hiszen szép reménye nemcsak nekem, nekünk, hanem sok más, másként gondolkodó barátunknak is volt. Háború után, forradalom után, rendszerváltás után. Isten az ura a történelemnek, vagy valaki, valami más?

Sechine, sechine, ví vájt bisztu, gólesz, gólesz, ví láng bisztu – tör fel a jiddis sóhaj. Isten, Isten, de messze vagy, szétszóratás, szétszóratás, de hosszú vagy. Egyedül vagyunk, magunkra maradtunk, egyedül kell immár tovább remélni vagy nem remélni. Messiásban, földi Izraelben, égi mennyországban, testnek feltámadásában, az örök életben. Intézményekben nehéz reménykedni. Az intézményeket hivatalnokoknak találták ki, és azok irányítják. Azok védik is meg őket, csalafinta csűrös-csavarásokkal, emberi szavak megtévesztő fordulataival.

Az önmagára valamit adó embert nem törlik meg a történelem csavaros fordulatai. Lehet, hogy átmenetileg kedvetlen lesz, de utána összeszedi magát, hiszen az adja élete alapvető értelmét, hogy meg akarja érteni az okokat és következményeket, hogy élni tudjon a holnap új világában. Miközben tudja, mi fordul rajta, mit kell magának megtennie, titkos biztatásra vágyik, s szenvedélyes koldusként nyújtja karjait kifelé e zárt világból, amelynek oly jól ismeri örök, változatlan, madáchi törvényeit. Egy élet tapasztalata áll mögötte, de mégis, újra és újra megkérdi: Tényleg egy hatalmas világ foglyai vagyunk, semmi mások? Lázárként ülünk egy nagy úr küszöbén, s nem jönnek a szolgák, hogy morzsákat dobjanak nekünk? Az utcán sok ember járkal, sokan mondanak okos ígéreteket, ebből jól meg is élnek, vagy legalábbis öntudatot ad nekik. Miért van, hogy szép szavaiktól nem változik meg a világ, nem csillapodik az éhségünk, nem múlik el a viszály? Ezek nem egy keserű, tönkrement ember kérdései, ezek egy kutatáshoz szokott ember módszeres vizsgálódásai. Úgy tűnik, hogy ebben a különös való-

ságban, amit világnak nevezünk, s amelyre mindenféle magyarázatot próbálunk adni, s amelyben magunk sem tudjuk, hogy mik vagyunk, az elég biztosnak látszik, hogy akárki vagy akármi fiai vagyunk is, keresésre születünk. A világból vagyunk, és mégis szemben állunk vele. Szólítjuk a bennlévőt, és szólítjuk a kinn állót, ha van ilyen.

Ennyire gyötörnek téged ezek a dolgok? – kérdi valaki. Nem tudsz felnőni, szabadulni gyerekkorod örökségétől? Tényleg nem tudok, bár azt észrevettem, hogy e gyötrelmek olyanokra is rátörhetnek, akiknek, hogy úgy mondjam, zavartalan gyerekkoruk volt. Én már azzal is beérem, hogy az idegeimbe szívódott örökséggel kinyílt szemmel nézem a feltáruló, eddig ismeretlen világot. Gyötrelmek helyett feladatnak tekintem megismerését, annyira-amennyire lehetséges megértését. Az értelem és gondolkodás fáradt óráiban pedig csatlakozom a keveset töprengő kéregetőkhöz, utcai zenészekhez, mert tudom, hogy a gondolatlan percekben is születhetik felismerés, megvilágosodhat valami. Daudet bohócához hasonlóan bezárkózom egy képzeletbeli templomba, és hányom a bukfenceket, mert ahhoz értek, s várom, hogy elmosolyodik-e a Szűzanya szobra. Én igyekszem megtenni a magamét.

Este lett. Elhangzott a harangszó, a templomot bezárják. Kiürülnek a lépcsők, kicsérelődik az aluljárók népe. Megérkeznek a hajléktalanok, a koldusok pénzüket számolják, később elindulnak meginni esti adagjukat egy mellékutcában. Én is megnézem a táskámat, van-e benne valami. Egész életemben mindig ügyeltem arra, hogy más adományának ne tekintsem saját dolgaimat. Nagyon vigyázni kell, hogy ne tévesszük meg magunkat önmagunkkal. A pénz meg a cigaretta jól megkülönböztethető, gondolataink, érzéseink, meglátásaink félrevezethetnek minket. Hihetjük, hogy nem mi vagyunk eredeti gazdáink napi szerzeményünknek. Nehéz a szellemek megkülönböztetése. Jobb kevesebbet hinni, mint vágyakozva többet. Nem csapom be magamat. Úgy látom, ma sem jutottam többre. Miben reménykedhetek? A bohóc fáradtan leül, a Szűzanya szobra nem mosolyog, a dicső szentek továbbra is az eget nézik. Nincs fényes felhő, sem zeneszó. Mégis, mintha halcan szólna valami. Mi is ez? Hát persze, a saját énekem. Az a szerény művészet, amit én tudok, amit megtanultam egy életen át, amihez hűséges vagyok, amit kaptam vagy örököltem, nem tudom, de amit csendben ismételve, mert szép és megvigasztalja a lelkem. Ennyim van, ezzel beérem, többet itt már nem várok.

Merza József